

N:o 108.

Af herr **A. Hedin**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om beredande af möjlighet genom statens åtgärd för det indelta manskapet att vid afgang ur krigstjänsten tillösa sig innehafda torp.*

»Må af Riksdagen afslås» — var sista ordet i statsutskottets utlåtande om en motion år 1903 om beviljande af två miljoner kronor till lån åt indelt manskap för inlösen af soldattorp. Om den motion, jag härmed framlägger, vore i hufvudsak af samma innehåll, skulle den ej kunna röna annat öde.

För bedömande af möjlighet och medel att främja det ändamål som afses, kräfvos här, om någonsin, en *utredning*; här kan i sanning ej sägas, att det ordet missbrukas, ej heller att offentliga medel skulle gagnlöst användas. Den skall förskaffa svar på frågor, flera frågor, utan hvilka det ej är rimligt, att Riksdagen skulle anvisa en stor summa penningar, utan någon visshet om, med hvad framgång eller ens *hur* de skulle användas — ty därom är så godt som intet sagdt med den bestämmelsen, att de 2 miljonerna skulle användas, förmodligen af regeringen, till lån på billiga villkor.

De bestående faktiska förhållandena först och främst — och om dem är ej allt sagdt i och med en siffra på antalet torp — behöfva undersökas. Gissningar, äfven om stödda på de till ämnet hörande uppgifter, som kunna hopplockas ur hvarjehanda skrifter, tjäna till ingenting, hvarför jag utelämnar resultatens af alla de försök jag gjort att bereda ett hjälpligt underlag i några väsentligare hänseenden för den anhållan om en faktisk utredning, hvarom jag anhåller.

Dessa mina försök hafva föranledts af meddelanden från ett mycket stort antal indelta korpraler och menige och från ett ej mycket ringare antal personer i annan samhällsställning, större och mindre jordägare, industriidkare, några statstjänstemän, samtliga bosatta på landsbygden. Samtliga dessa yttranden utgå mer eller mindre uttryckligt från den förutsättningen, att särskild och ofördröjligen åtgärd erfordras, därest ej — för att begagna en ej blott inom sin ort framstående mans ord — »under det att här talas och projekteras om nya *egna hem*, och slutligen, såsom redan en gång skett, författningar utfärdas, ända till futtighet betydelselösa eller till ändamålsvidrighet förfelade, vi äse upplösningen af ett ofantligt stort antal befintliga hem för en befolkning, som väl ingen skall vägra att räkna till svenska folkets, hvad Ni kallar småfolkets yppersta element. Så skall ångern komma, när det är för sent.»

Af de meningsyttringar, som jag känner, är för mig uppenbart, att äfven om af en af sakförståndige verkställd utredning skulle framgå, att ingen särskild åtgärd är behöflig, eller att ingen sådan är möjlig, hvaraf en väsentlig verkan kan förväntas utan uppoffringar, sådana att de ej rimligen kunna ifrågasättas, kostnaden för den förberedande undersökningen ej vore onyttigt använd. Vi befinna oss inför en opinion, som äfven utanför de personligen närmast intresserades krets äger den styrka, att den skall stanna kvar i sinnena efter den tid, då det är för sent, ej mindre att någonting i saken åtgöra, än att belysa den på ett så afgörande sätt, att därigenom vederlägges den nu på så många håll rådande föreställningen om hvad som bjudes af rättvisa och billighet mot dem, mot de många, som allena blifvit och allt framgent skola blifva lidande på upphäfvandet af indelningsverket, och som i denna omhvälfning, som gäller deras väl och ve, ej hafva någon annan röst än de med den största hofsamhet framställda önskningarnas röst — om någon låter den återljuda inom riksförsamlingen. Vi stå ej inför en fanatisk opinion, som trott sig finna en oomtvistligt riktig lösning af en viktig angelägenhet och vägrar att tro, att denna lösning af problemet kan vara obehöflig, eller att den icke träffar de rätta medlen. Man kan ej misstaga sig om, att de, som — visserligen blott i allmänna ordalag — förorda en åtgärd, af hvilken de ej vänta någon som helst enskild fördel, tala i allmänt patriotiskt intresses namn.

Ehuru ingen nämner de norrländska förhållandena, där — sedan omsider Riksdagen visat sig vilja hämma den i brådstörtad hast fortgående tillintetgörelsen af de små jordägarnes klass — från annat håll

göres hvad göras kan, för att lämna den politiska förödelsern tid att fullborda sitt värf, är det naturligt, att detta »för sent» inverkar på bedömandet af hvad man kallar ett »nytt för sent».

Denna opinion kan vara oriktig, men den förtjänar att ej utan vidare afvisas, då den utan tvifvel skall, förstärkt och förbittrad, från en önskan och förhoppning om »ett allmännyttigt företag, hvilket skall på flere sätt, för kommande tider moraliskt och ekonomiskt betala sina grundläggningskostnader», förvandlas till en anklagelse mot de makt-hafvande, som förmenas hafva försummat ett tillfälle, som ej kommer igen.

Jag har trott, att denna mening vore värd att bringas under Riksdagens pröfning, men *uteslutande såsom motiv för en undersökning*, som jag ej varit i stånd att verkställa med sådant resultat, att jag därpå kan grunda något annat eller mera än öfvertygelsen, att en utredning, hvad än dess slutsats må blifva, är önskvärd.

Jag har ej förbisett, att statsutskottet vid sistlidne riksdag erinrade om, att »förslag till åtgärder för underhjälpande af upprättande af egna hem för mindre bemedlade, bland annat genom egna-hems-lån, nu är föremål för Kungl. Maj:ts pröfning.» Men denna fråga af ett *allmänna* och *permanent* syfte är af en betydligt skiljaktig karaktär i jämförelse med det *speciella* och, därest statens åtgärd här finnes vara påkallad, ej med vidare *uppskof* förenliga samhällsintresse, hvilken karaktärsskillnad påtagligen föranleder ett annat förfaringsätt.

Här kan ej vara fråga om en kommitté för anskaffande af nödiga sakupplysningar. Landshöfdingeämbetena kunna utan tvifvel ganska skyndsamt anskaffa de angelägnaste uppgifterna, nämligen om antalet lägenheter och, så vidt möjligt korrekt, det antagliga försäljningsvärdet, äfvensom om äganderätten till torpen.

Därför tillåter jag mig att hemställa,

att Riksdagen ville besluta en skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes låta så skyndsamt ske kan verkställa en utredning genom vederbörande myndigheter om de viktigaste sakförhållanden, hvarom kännedom erfordras för bedömande af möjligheten och önskvärldheten af att genom statens åtgärd det indelta manskapet sättes i stånd att vid afgang ur krigstjänsten tillösa sig innehafda torp, samt meddela Riksdagen härom inkomna uppgifter.

Sedan dessa upplysningar blifvit tillgängliga, må det således bero af ett nytt initiativ från Riksdagen, om en kommittéutredning rörande åtgärd från statens sida i det nu så mycket omtalade ändamålets riktning bör företagas.

De upplysningar, som jag nu ifrågasätter såsom nödvändiga preliminärer, böra kunna blifva tillgängliga under nästkommande riksdag.

Stockholm den 28 januari 1904.

A. Hedin.

STOCKHOLM, NYA TRYCKERI-AKTIEBOLAGET, 1904.
